

چکیده

آثار تاریخی به جای مانده از گذشته نشانگر نوع زندگی، فرهنگ، آداب و رسوم گذشتگان است. در میان این آثار به جای مانده از گذشته، نسخ خطی به واسطه‌ی ماهیت‌شان این سنن را ملموس‌تر ارائه می‌دارند، و به این جهت حفاظت و صیانت از آن‌ها کمک شایانی به حفظ این اطلاعات است. از طرفی این آثار به واسطه‌ی هویت و مواد تشکیل دهنده‌شان که عموماً مواد آلی و آسیب‌پذیر در برابر عوامل محیطی هستند، روند رو به تخریبی را طی می‌کنند. حفاظت از همه‌ی آثار مستلزم شناخت دقیق اثر از جمله مواد به کار رفته و تکنیک ساخت آنها می‌باشد تا با توجه به ماهیت اثر، بهترین و مناسب‌ترین روش حفاظت اتخاذ گردد. نسخه‌ی خطی لباب الأخبار کتابی مذهبی متعلق به قرن سیزدهم هجری قمری است و شامل احادیثی از حضرت محمد (ص) می‌باشد. این نسخه توسط محمد مبارک ابن نور زمان و با خط ثلث نگارش شده است. کاغذهای این نسخه‌ی خطی ضخیم و دارای یک رنگ زرد تا قهوه‌ای هستند. هدف از این تحقیق، بررسی علل زردشدگی کاغذهای این نسخه‌ی خطی، بر پایه‌ی مطالعات ساختاری کاغذ تاریخی، نمونه‌سازی و پیرسازی می‌باشد. این پروژه بر پایه‌ی مطالعات کتابخانه‌ای و آزمایشگاهی استوار شده است.

برای شناسایی علل زرد شدگی اوراق این نسخه‌ی خطی، مطالعات آزمایشگاهی در استخراج رنگ و شناسایی الیاف از کاغذ نسخه‌ی خطی انجام شد. رنگ استخراج شده از کاغذ، به وسیله‌ی روش‌های طیف‌سنجی نور مرئی، طیف‌سنجی تبدیل فوریه مادون قرمز و رنگ‌سنجی بررسی شد و شناسایی الیاف توسط معرف‌ها و بررسی میکروسکوپی انجام گرفت. پس از شناسایی رنگینه‌ی حنا در ترکیب کاغذ و الیاف کنف و پارچه کهنه، نمونه‌سازی بر اساس ساختار شناسایی شده‌ی کاغذ تاریخی انجام گرفت. در ادامه نمونه‌ها، شامل کاغذهای ساخته شده با الیاف کنف، پارچه کهنه و رنگ شده با رنگینه‌ی حنا، تحت پیرسازی تسریعی نوری و رطوبت و دما قرار گرفتند و تغییرات آنها توسط روش‌های دستگاهی طیف‌سنجی مادون قرمز، pH سنجی و رنگ‌سنجی مورد بررسی قرار گرفت.

در پایان مشخص شد، بیشترین تغییرات رنگی پس از پیرسازی تسریعی، مربوط به نمونه‌های ساخته شده با الیاف کنف می‌باشد و نشان می‌داد رنگینه‌ی حنای به کار رفته در نمونه‌ها از اکسیداسیون الیاف کنف در طی پیرسازی تسریعی جلوگیری کرده است.

کلید واژه: لباب الأخبار، زردشدگی، حنا، پیرسازی تسریعی